Төзек күпкырлыклар

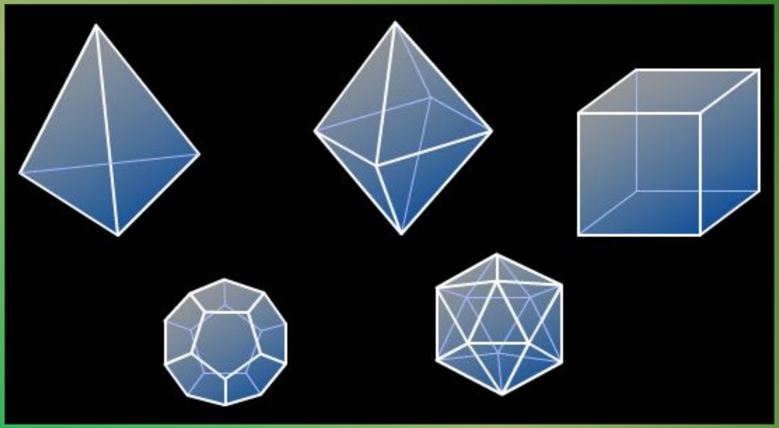

МБОУ «Пижмаринская СОШ»
1 нче категорияле математика укытучысы:
Сайфетдинова Резеда Равидовна

Барлык кырлары тигез төзек күппочмаклардан торган, һәр түбәсендә бер үк сандагы кабыргалары очрашкан кабарынкы күпкырлык төзек күпкырлык дип атала.

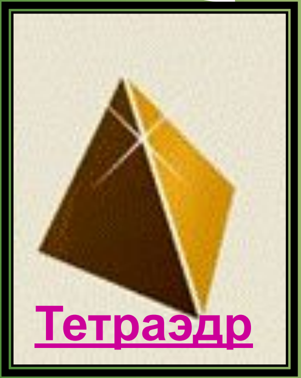

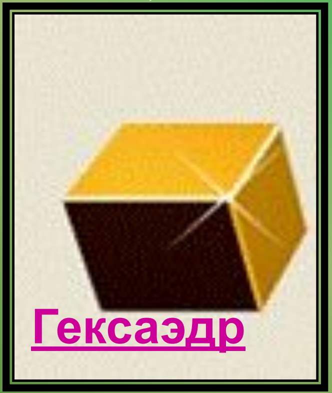

«эдра» - кыр

«тетра» - 4

«гекса» - 6

«окта» - 8

«икоса» - 20

«додека» - 12

ТЕТРАЭДР

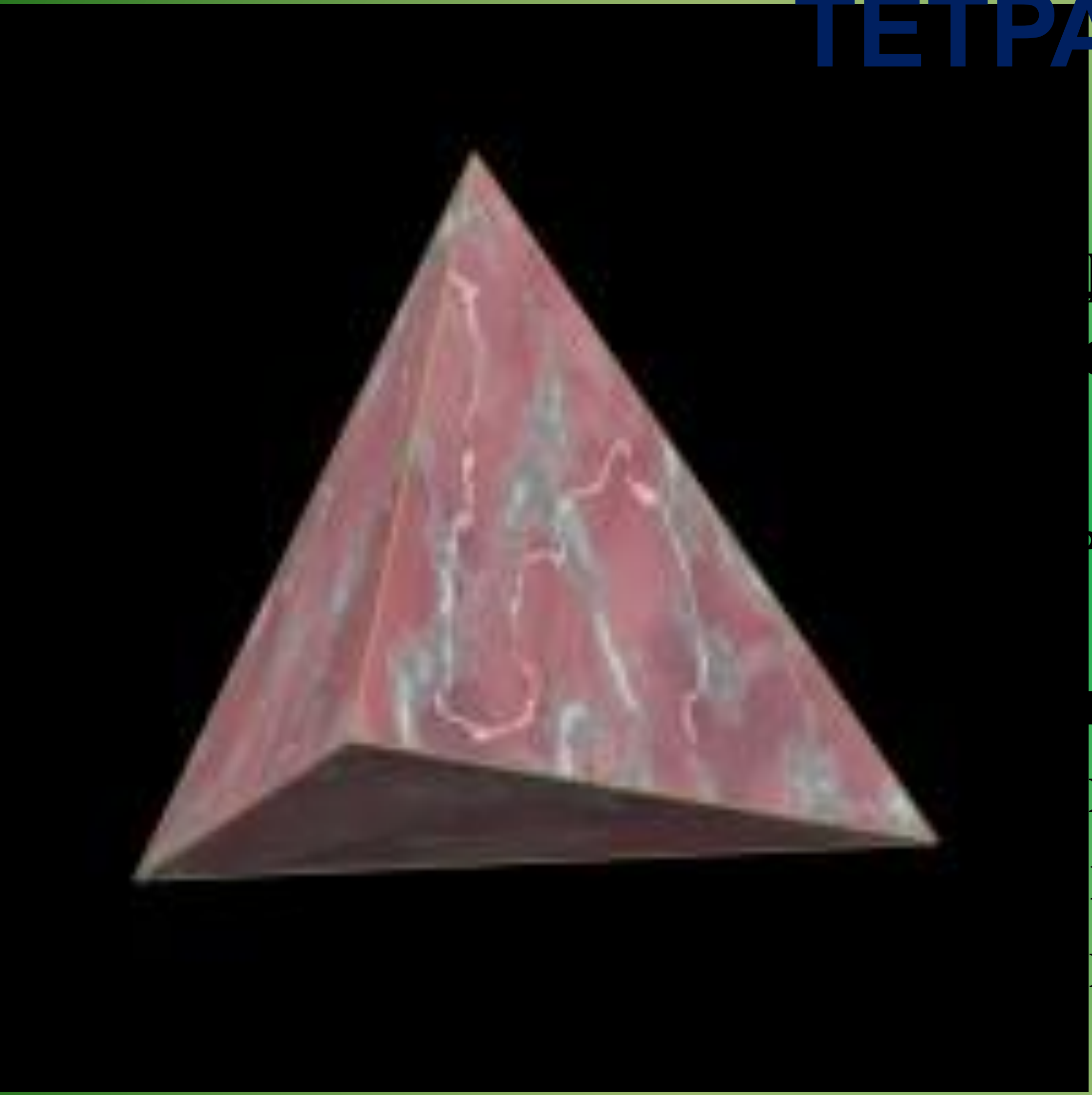

<u>раэдр</u> – 4
езьяклы
очмактан төзелгән.
ың һәр түбәсе 3
очмакның түбәсе
ып тора.Һәр түбә
ндагы яссы
макларның
масы 180˚ ка тигез.

КУБ (ГЕКСАЭДР)

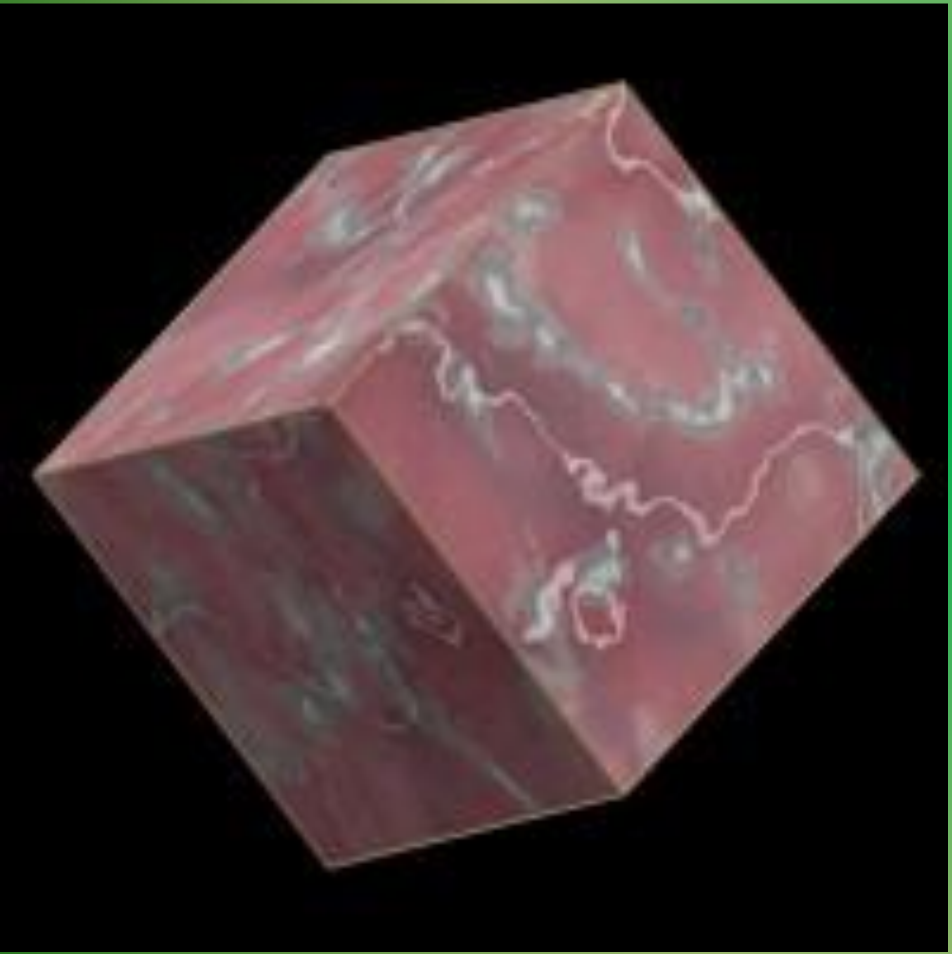

Куб (гексаэдр) – алты квадраттан төзелгән. Кубның һәр түбәсе өч квадратның түбәсе була. Һәр түбә янындагы яссы почмакларның суммасы 270° ка тигез.

ОКТАЭДР

Октаэдр – сигез тигезьяклы өчпочмактан төзелгән. Октаэдрның һәр түбәсе 4 өчпочмакның түбәсе булып тора. Һәр түбә янындагы яссы почмаклары суммасы 240˚ ка тигез.

ДОДЕКАЭДР

Додекаэдр –12 төзек бишпочмактан төзелгән. Додекаэдрның һәр түбәсе өч төзек бишпочмакның түбәсе була. Шулай булгач, һәр түбә янындагы яссы почмакларның суммасы 324˚ка тигез

ИКОСАЭДР

Икосаэдр –егерме тигезьяклы өчпочмактан төзелгән. Икосаэдрның һәр түбәсе биш өчпочмакның түбәсе булып тора. Димәк, һәр түбә янындагы яссы почмаклар суммасы 300˚ ка тигез.

Тигез төзек алтыпочмаклардан (n=6) төзек күпкырлык төзеп буламы?

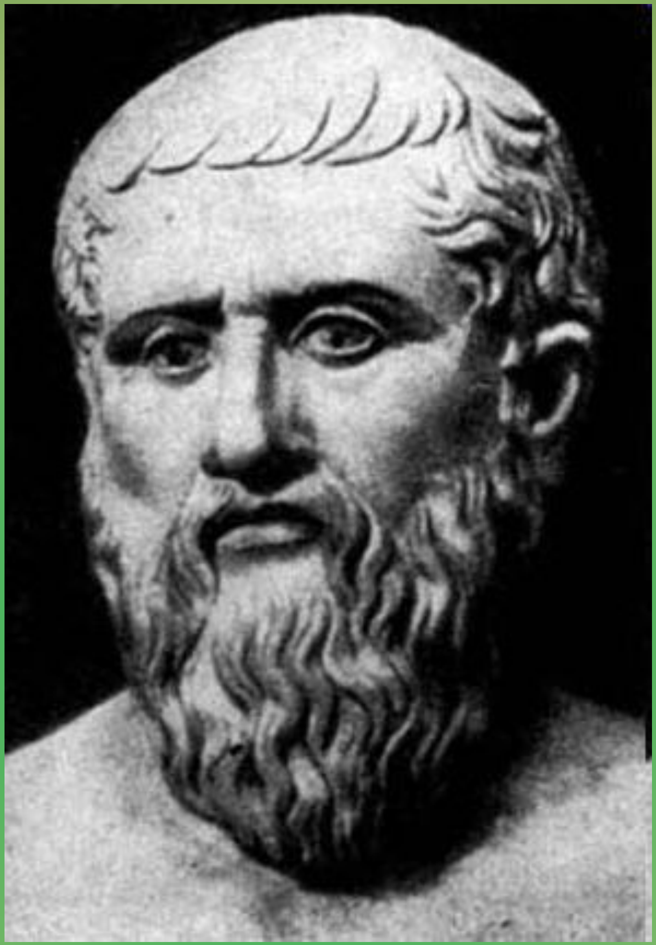

Платон (б.э.к.428-348 еллар)

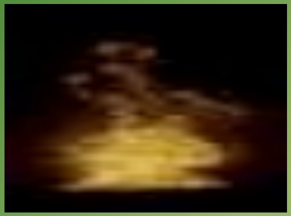

ут

су

һава

җир

галәм

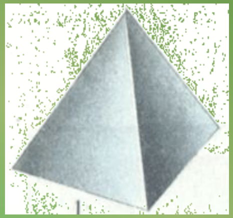

тетраэдр

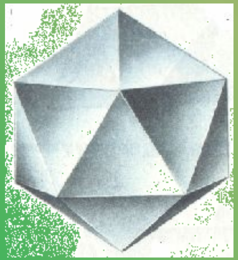

икосаэдр

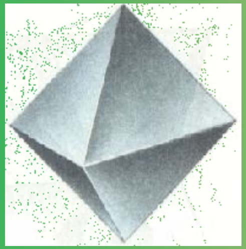

октаэдр

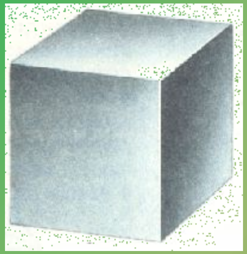

гексаэдр

додекаэдр

Кеплер кубогы

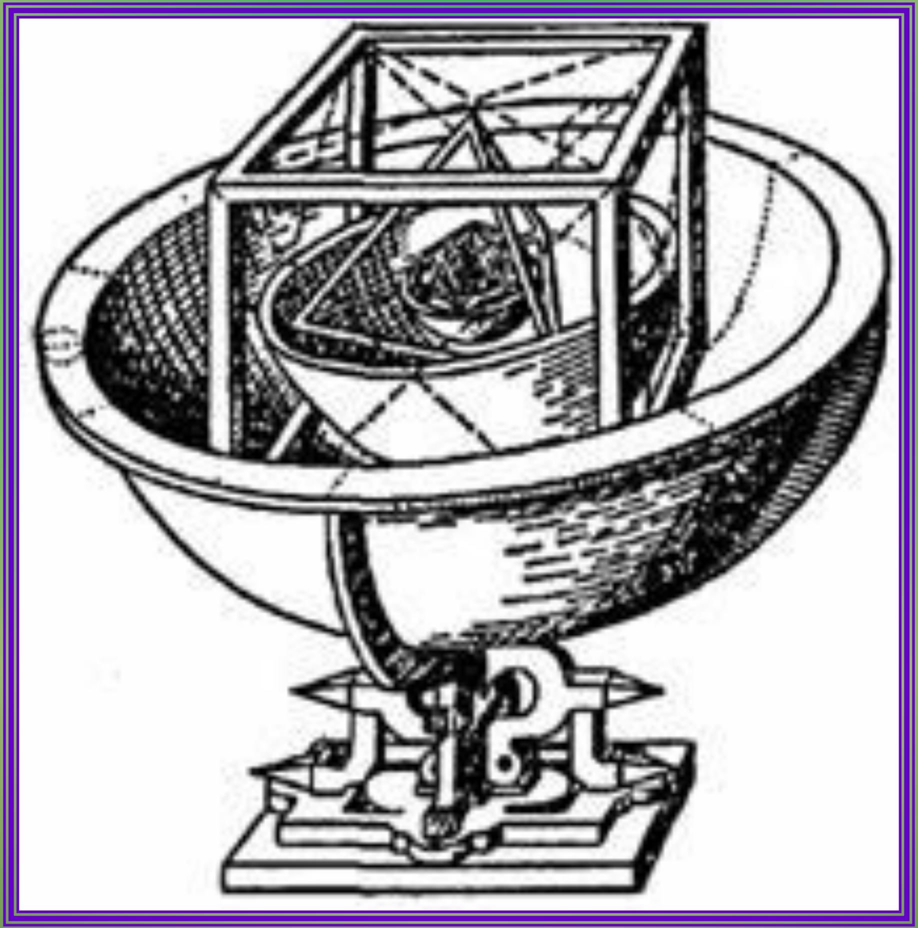

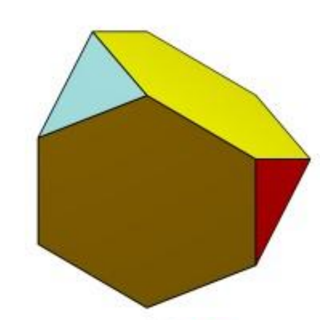
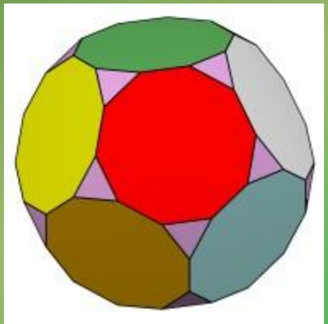
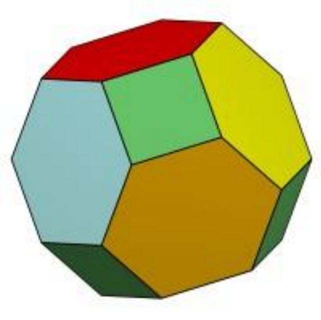
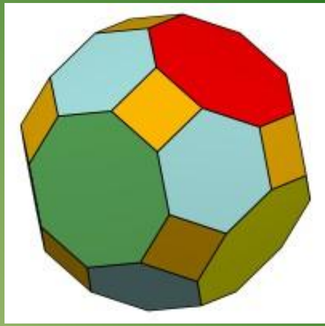
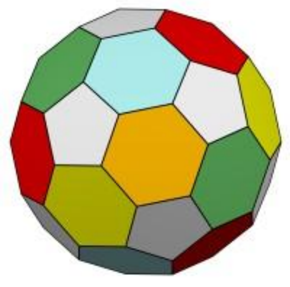
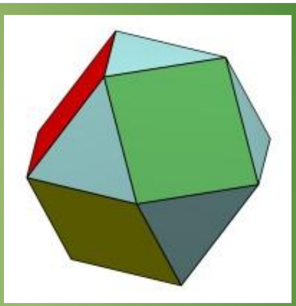

Архимед җисемнәре

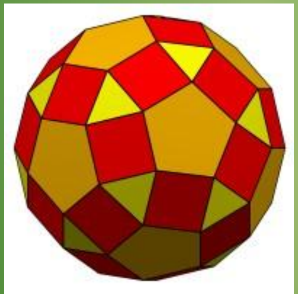
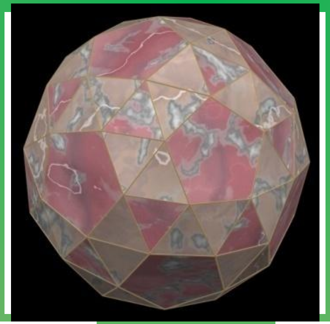
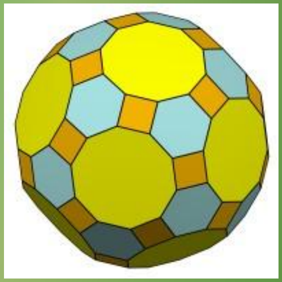
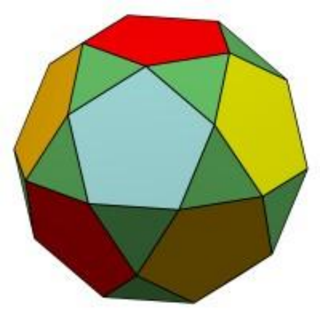
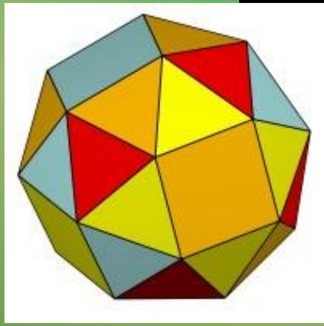
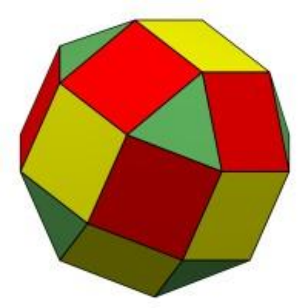
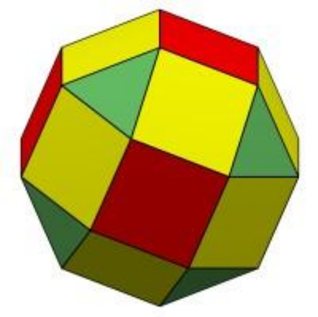

Кечкенә йолдызлы додекаэдр

Зур йолдызлы додекаэдр

Зур додекаэдр

Зур икосаэдр

Өслек җәймәләре

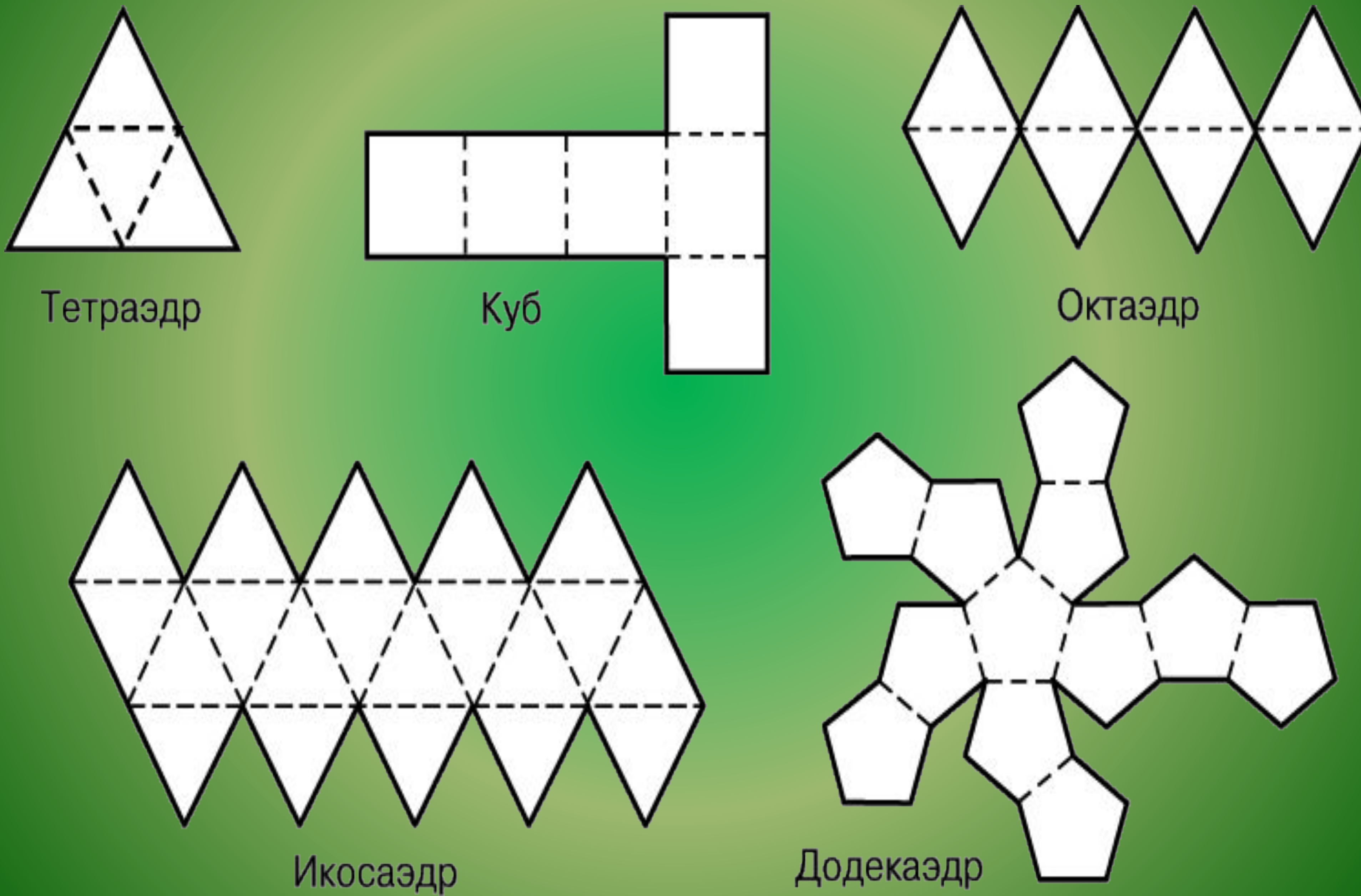

Химия

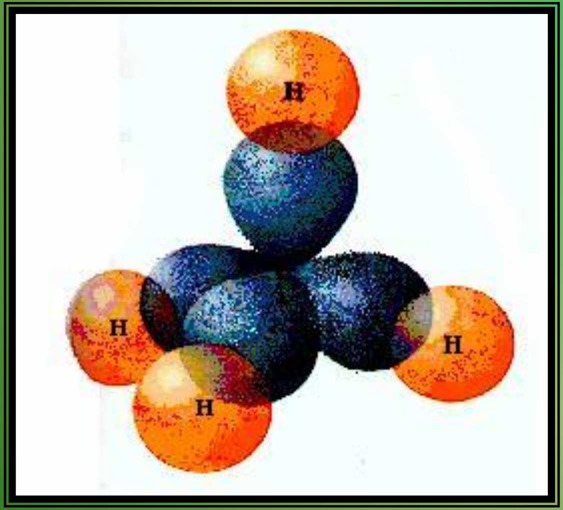
H
H
H
H

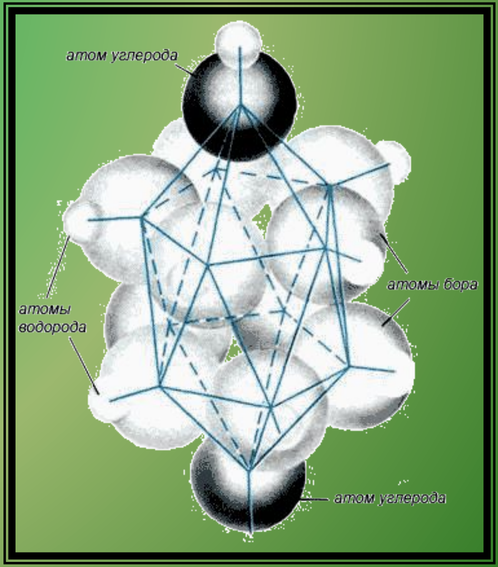
атом углерода
атомы бора
атомы водорода
атом углерода

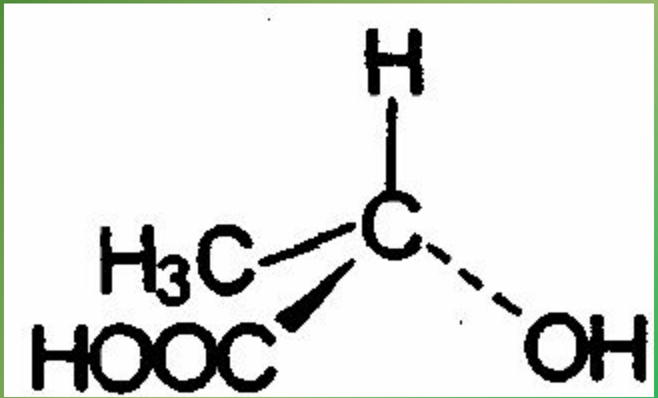

Сөт кислотасы молекулаларында көзгеле изомериясе.

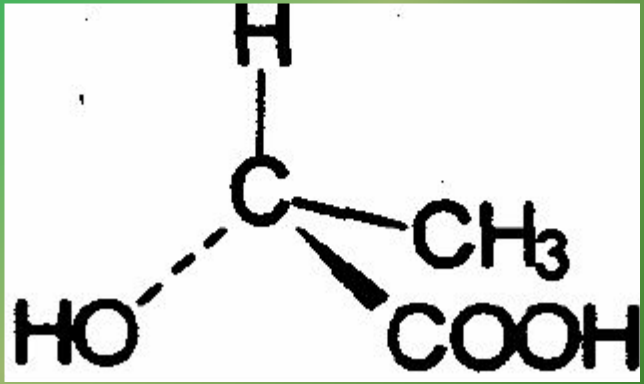

Углерод атомында гибридлашкан болытлар

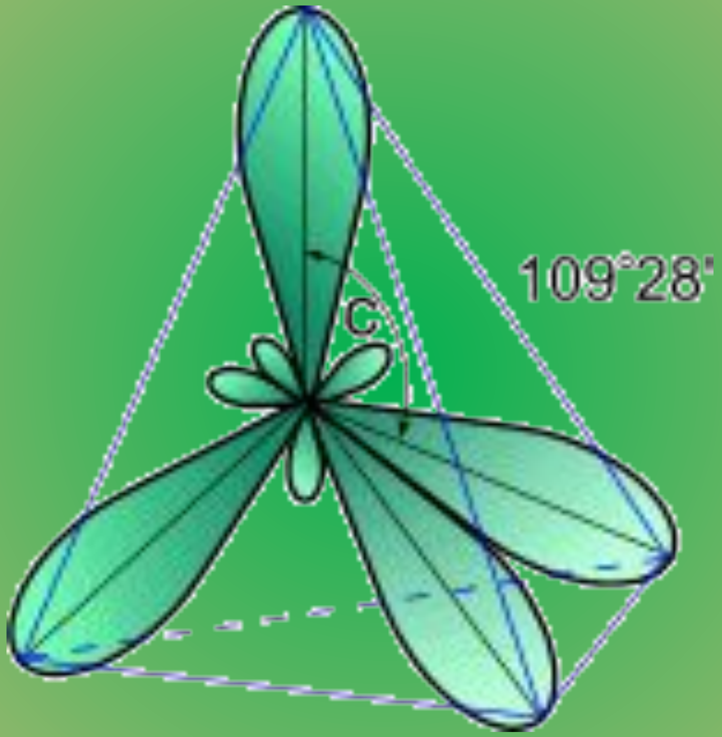

Метан молекуласының төзелеше .

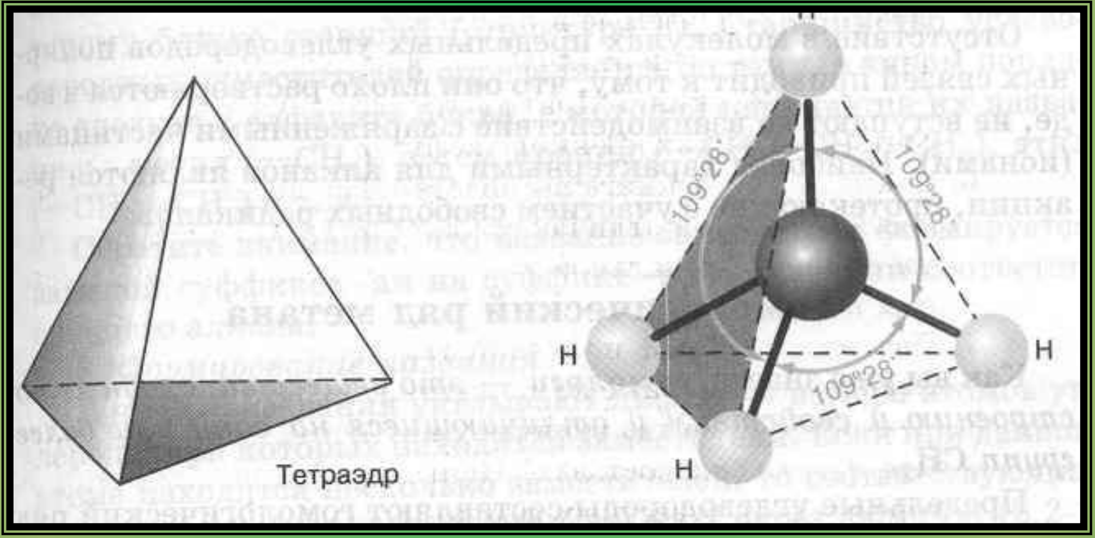

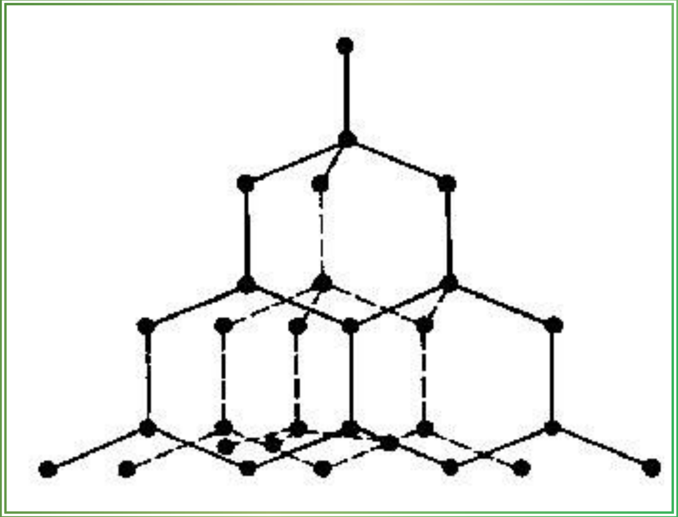

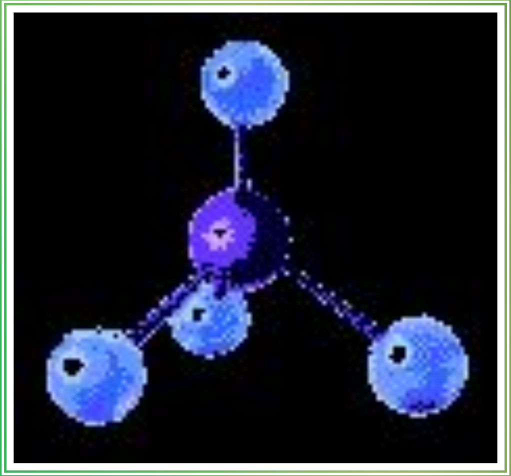

Алмазның кристаллик төзелеше.

Аш тозының кристаллары.

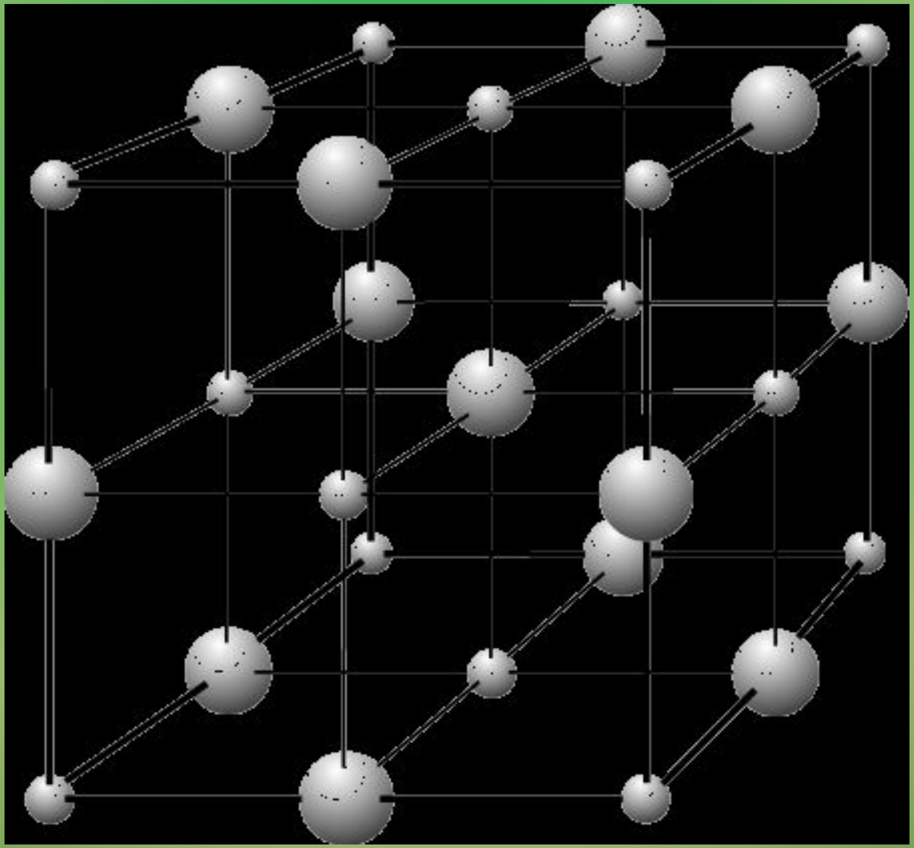

Биология

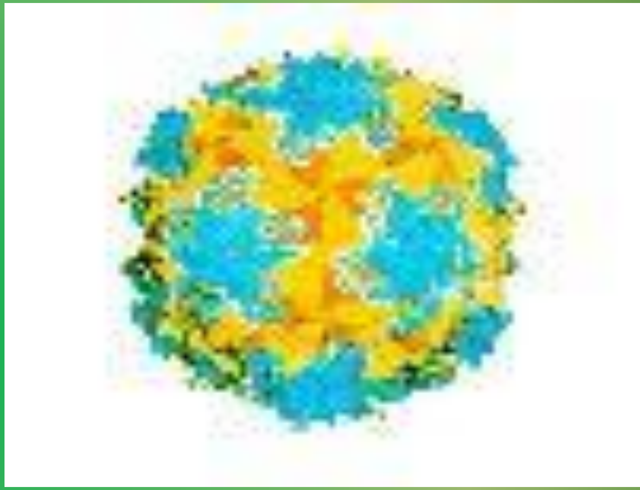

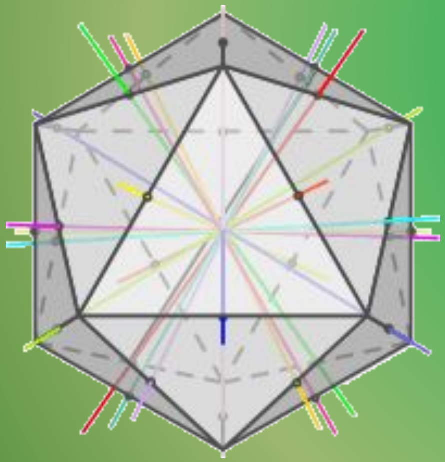

Полиомиелит вирусы додекаэдр формасында.

Феодария
(Circjgjnia icosahtdra)

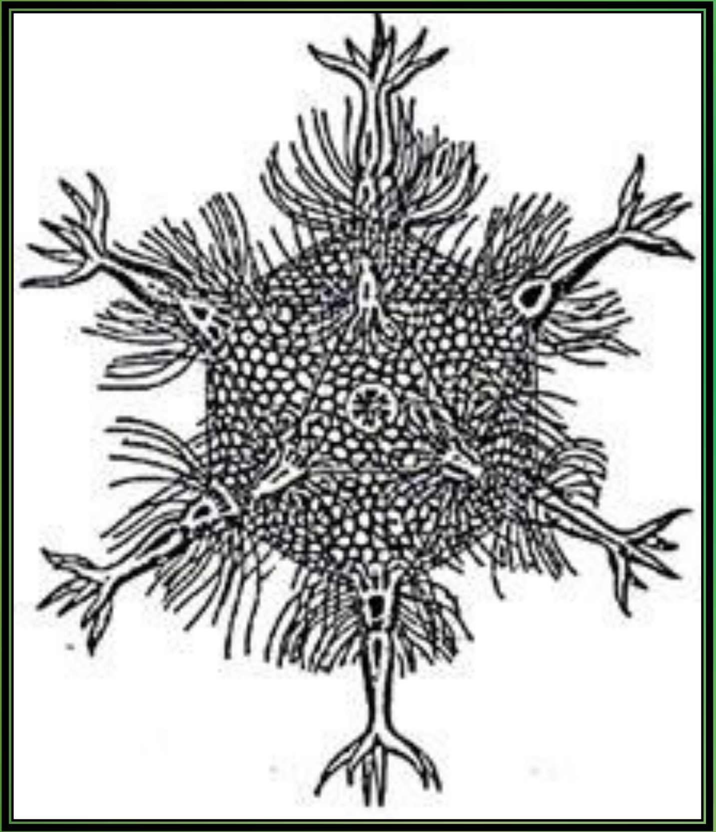

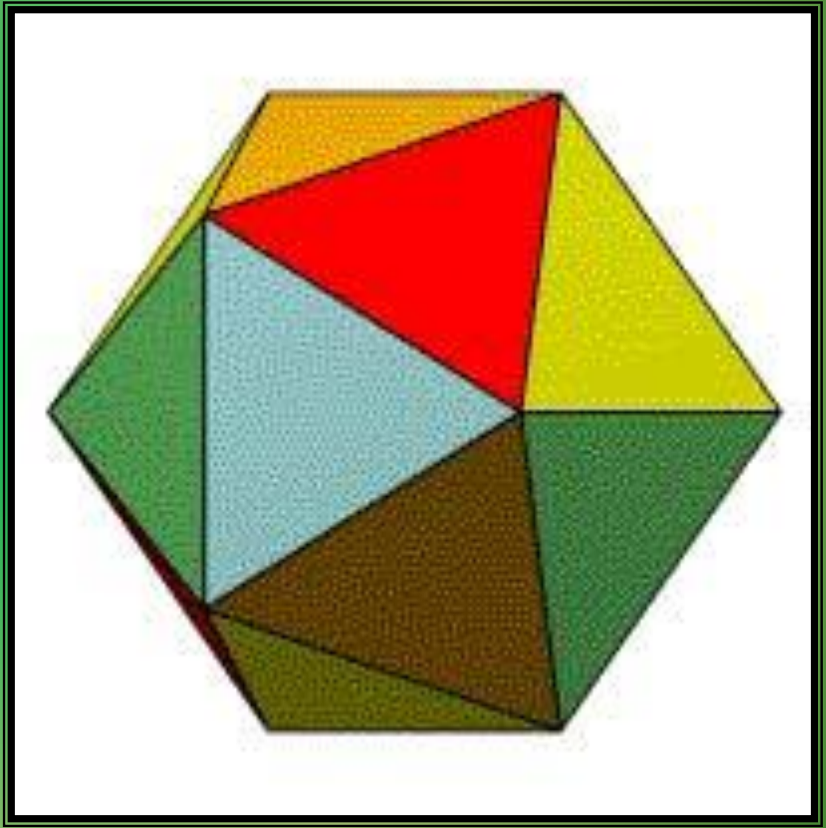

Төзек күпкыр -лык	Кырлар саны	Түбәләр саны	Кырда ятучы төзек фигура	Бер түбәдә ничә кабырга очраша
Тетраэдр	4	4	өчпочмак	3
Куб	6	8	квадрат	3
Октаэдр	8	6	өчпочмак	4
Додекаэдр	12	20	бишпочмак	3
Икосаэдр	20	12	өчпочмак	5

Төзек күпкыр-лык	Кырлар һәм түбәләр саны	Кабыргалар саны
Тетраэдр	8	6
Куб	14	12
Октаэдр	14	12
Додекаэдр	32	30
Икосаэдр	32	30

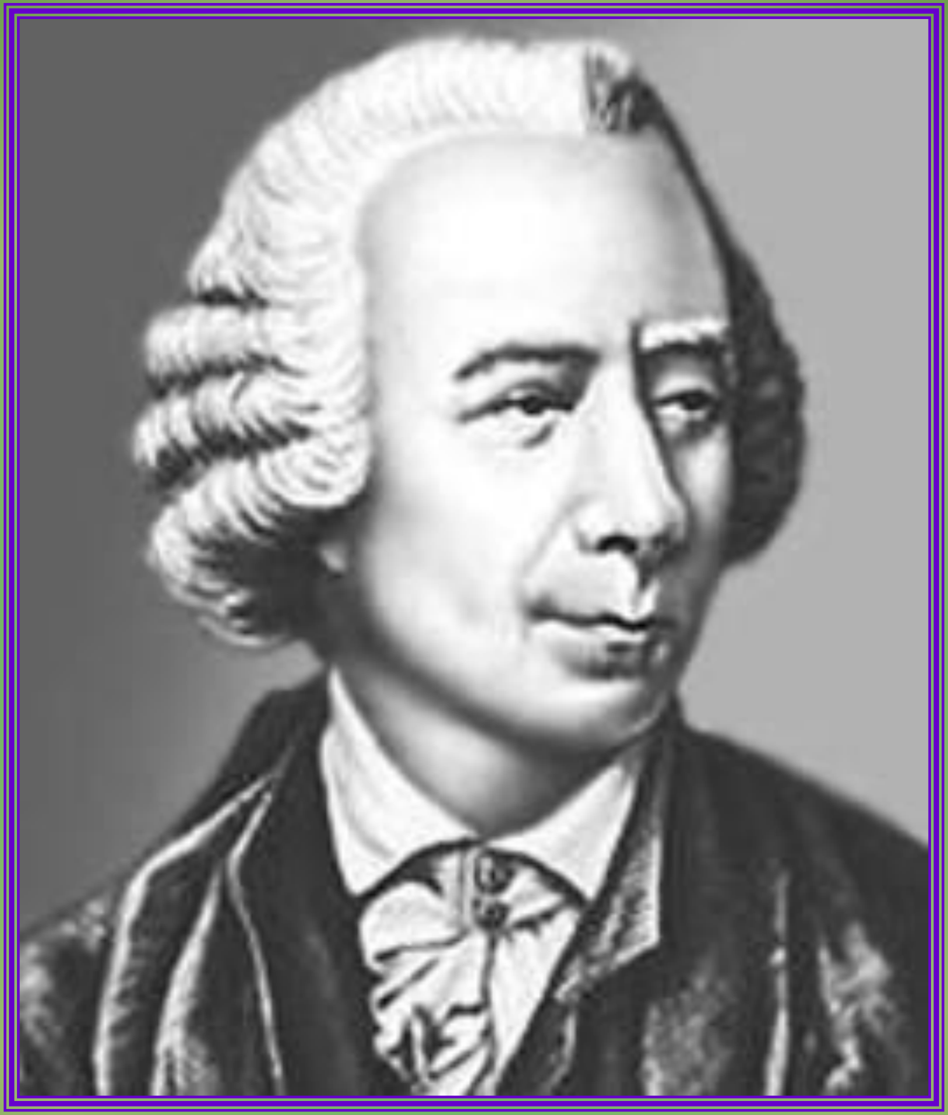

Леонард Эйлер
(1707 – 1783 гг.)
немец математигы һәм физигы

Эйлер теоремасы

Түбәләр саны плюс Кырлар саны минус Кабыргалар саны икегә тигез.

В + Г – Р = 2

Төзек күппочмакның ягы а булса, төзек тетраэдр, гексаэдр, октаэдр һәм икосаэдрның өслек мәйданнарын исәпләргә.

$$S_{тет.} = a^2\sqrt{3}$$

$$S_{гек} = 6a^2$$

$$S_{окт.} = 2a^2\sqrt{3}$$

$$S_{икос.} = 5a^2\sqrt{3}$$

Тестның җаваплары

1	2	3	4	5	6	7
2	1	3	2	4	1	3

Билгеләр: “5” ле 7 эш
“4” ле 5-6 эш
“3” ле 3-4 эш
“2”ле 3 эштән түбән